

Христос васкрсе!

»Каленић«

ЧЕСТИТА ЧИТАОЦИМА

СВЕТЛЕ ПРАЗНИКЕ

ХРИСТОВОГ ВАСКРСЕЊА

И НА ПРИМЉЕНЕ

ЧЕСТИТКЕ ОТПОЗДРАВЉА:

ВА ИСТИНУ

ВАСКРСЕ ГОСПОД!

ФРЕСКА АНАСТАСИС — ХРИСТОВ СИЛАЗАК У АД. Године 1204. Византија је претрпела судбоносан пораз, кад је крсташка војска (припремана за IV крсташки рат) уместо да ратује против Турска, напала и заузела Цариград. Више од пола века језгро царевине остало је у латинским рукама. Византија је, међутим, преживела и 1261. године повратила суверенитет. У 14. веку, пре турског освајања, византијско сликарство је послењи пут цветало, пуно оригиналног духа. Због знатног осиромашења већ веома суженог царства, уместо скуних мозаика, често су израђиване фреске.

У надгробној капели уз цркву Христа Спаситеља у манастиру Хори (сада Кахрије џамија — музеј) у Цариграду, налази се импресиван циклус фресака, приближно из 1310—20. године, коме припада и ова величанствена слика божанског тријумфа — АНАСТАСИС — ХРИСТОВ СИЛАЗАК У АД. Победивши сатану (који лежи под Неговим ногама усред мноштва гвоздених окова) и скрививши врата пакла, Спаситељ, окружен ореолом светлости, подиже из мртвих Адама и Еву. Покрет је изванредно приказан, тако да се чини као да Адам и Ева лете кроз ваздух. Такав динамизам био је непознат у старијој византијској традицији.

Сматра се да су фреске нашег Каленића непосредно надахнуте живописом ове цариградске цркве, чији се мозаици и фреске убрајају у најлепша дела византијске уметности тога доба.

Што међу мртвима тражите Живога?

ПРЕД ПРАЗНИМ ГРОБОМ

Васкрсење Христово је највећи догађај у историји људског рода. Због тога је и Васкрс највећи празник, „празничков празник” — празник над празницима, што се каже у црквеним песмама.

Прве вести о васкрсењу донеле су жене мироносице. Трећег дана пошто Христа распеше и сахранише у Јосифов гроб, Марија Магдалина, Салома, Марија, сестра Лазарова, Јована, звана Сузана и Марија, Јаковљева мајка, понесоше скупоцено миро да помажу тело Исусово. Било је то врло рано, тек што се на небу заруменила зора. Ишле су препуне туге за Оним који је освојио њихова срца и душе. Питале су се успут: „Ко ће нам одвалити камен са врата гробнице” (Мк. 16:3).

Али кад стигосе до гробнице „набоше камен одваљен од гроба... И док су биле у недоумици због тога, гле, два човека у сјајном оделу стадоше пред њих. Пошто су биле уплашене и обориле лице земљи, они им рекоше: што тражите живог међу мртвима? Нема га овде, него је васкрсао”. (Лк. 24:2—6.)

Тек после овога сетише се ове жене шта им је Господ некада говорио у Галилеји. Обрадоваше се много, и од радости одлетише као на крилима, и „јавише све ово Једанаесторици и свима осталима.” То су биле прве вести о Христовом васкрсењу. (Лк. 24:9).

СМЕРТИЈУ СМЕРТ ПОПРАВ...

Централно место међу нашим васкршњим молитвама и песмама заузима тропар који гласи: „Христос васкресе из мртвих, сметрију смрт поправ и сущим во гробјех живот дарова” — „Христос је васкрсао из мртвих. Смрћу је победио смрт. И онима што су у гробовима даровао је живот!”

Ово је најважнија васкршња порука. Не само што је Христос после страдања на Голготи умро и после три дана васкрсао, већ је својом смрћу победио смрт као најжалоснију појаву у овоме свету (1. Кор. 15:55). Један мудрац је рекао да „фрула царства са оне стране неодољиво зове све без разлике. „Христовим васкрсењем овај неминовни позив смрти је изгубио значај победе над животом. После Христовог васкрсења смрт је остала само прелазна станица из привременог у вечни живот, „идјеже њест болезан, ни печал, ни воздыхање” — „где нема болести, ни туге, ни уздицања”. Побеђена је моћ смрти над Животом, јер „Бог који је васкрсао Господа и нас ће васкрснути својом силом”, вели свети апостол. (1. Кор. 6:14).

Пре него што је васкрснуо Лазара Спаситељ је рекао? „Ја сам васкрсење и живот: ко верује у мене живеће ако и умре и сваки који живи и верује у мене неће умрети довека.” (Јн. 11:25—26) Смрт је дошла у свет као тешка последица рушења рада и поретка у духовном и моралном животу људи. Дошла је као „плата за грех.” (Рим. 6:23). Због тога и данас где год се више чини безакоње, где се највише греши, ту је и највише разарања, убијања, и смрти. Што се више греши и одступа од Божијег закона у животу, утолико је све мање правога живота и утолико се мање живи. Када човек престане да чини добро, да љуби, да се радује добру, престаје и да живи чак иако се још телесно налази на овом свету.

ОБРАТИТЕ СЕ И БУДИТЕ ЖИВИ

Пошто је грехом ушла смрт у свет, потребно је врлином и следовањем васкрслем Христу победити смрт и стећи живот вечни. Првенствено је потребно одбацити рђаве навике, одрећи се порока и безакоња. Потом је неопходно обратити се васкрслем Господу нашем Исусу Христу и поћи за

Њим. Бог је говорио још много пре Христа кроз уста пророка Језекиља: „Одбаците од себе сва безакоња своја која чинисте, и начинисте себи ново срце и нов дух... зашто да мрете? Обратите се, дакле, и будите живи.” (Језек. 18:31—32).

Свети апостол Павле каже да је Васкрсли Христос „васкрснут из мртвих као првенац од оних који су умрли... Јер као што у Адаму сви умру, тако ће и у Христу сви оживети” (1. Кор. 15:20, 22). Следили Његовом васкрсењу значи и поћи за Њим, за Његовим наравима, начелима, науком, пошто је Он „истина, пут и живот” (Јн. 14:6).

ОН ЈЕ ВАСКРСАО

И ми често одлазимо на гробове својих покојника као што су некада ишле жене мироносице на Христов гроб. И ми падамо веома често у исту погрешку, као и мироносице, тражећи живе међу мртвима. Оне су носиле мирисаво уље да помажу мртво Христово тело. Ми доносимо на гробове наших покојника цвеће, паљимо свеће и молимо се Богу за њихове душе. Све је то веома добро што чинимо, али, потребно је да смо свесни да они нису у гробовима у које смо сахранили њихове земне остатке. Ту је само оно што је од земље и што је у земљу отишло. Ту су само увенули цветови, а семена ових цветова, који садрже у себи клицу живота, налазе се у ризници Господњој чекајући дан Општег васкрсења. Ту су угашене свеће живота наших покојника, али пламенови њихових бића горе и светле у небеској отаџбини. Потоци њиховог живљења су пресушили на земљи, али су се њихови животи улили у океан Живота, који никада не пресушује.

Често данас на надгробним споменицима можемо прочитати натписе да су ту „вечна пребивалишта”, „вечне куће”, „вечне постеље” „вечна

одмаралишта" људи који су отишли Богу на истину. Далеко више одговарају нашој вери и учењу наше Цркве стари надгробни натписи: „Пресељено се у вечни живот“; „преминуо у Господу“; „предаде своју душу Богу“; „чека васкрсење мртвих“. Читајући овакве натписе више осећамо да су и наши покојници живи у Господу, да и ми на њиховим гробовима не „тражимо живе међу мртвима.“

Људи су увек грешили, као што и данас греше, кад траже живот у мртвим стварима, као и осигурање живота у материјалним и пролазним појавама овога света. И живог Бога траже понекад у пропадљивим споменицима на овој земљи. Траже „живог међу мртвима.“ Овај велики празник нас подсећа и учи да своја срца и душе подигнемо и да се узди-

гнемо од овога света пролазности и трулежи. Опомиње нас да потражимо живот у Богу, који је у исто време и Творац и извор живота. Учи нас да тражимо пример најсаврше-нијег живота у васкрслом Христу, да бисмо и ми у Христу вечно живели.

Упућује нас да себе тражимо и налазимо у својој души, која је створена по слици и прилици Божјој, која верује, која се нада, која љуби Бога и свога ближњег.

У свему осталом ће помоћи васкрсли Господ, чије светло Васкрсење данас славимо. Честитајући вам свима овај Празник над празницима, све вас поздрављам са:

ХРИСТОС ВАСКРСЕ!

Стефан, епископ жички

„Желимо да видимо Исуса“

ПЕСМА О ВАСКРСЛОМ БОГОЧОВЕКУ

Како си диван у Васкршњој слави
својој, брате сиромашних!

Кринови пољски миришу чистотом
душе Твоје и у лелујању поздрављају Те.

Вртови Гетсимана озарише се
радошћу преплетеном.

Крст Голготски испео си високо и
поста знамење највеће.

Мрве се круне и царства, а Твоје
дело је непропадљиво.

Милиони бедних и искоришћаваних
следећу Ти пут.

Бзбројни животи весело јуре у
челусти, да нађу нове животе.

Права људска расковаше се у
висинама и посташе звезде водеће.

Велик си у сиромаштини својој и
снагом грома обараш надмене и потиране.

Измолио си у Господа нову ману
за све који правиче гаје у срцима својим.

Престаће проклињати црне невоље
своје и крвави зној са лица својих.

Запеваће песму која је слична
изгарању великог огња.

Јер си уждио искру коју ће столећа
распиривати, и мали ће бити сви океани, да је угасе.

Љубав за све, и светлост за сав људски род,
била је мисао водиља Твоја на путу ка Голготи,
за које си смрт победио.

Утеху свих који страдају и пате!

Исаије Митровић

Свети еванђелист Јован је забележио овај догађај у свом Еванђељу. Наиме, међу Јеврејима који су о Пасхи са свих страна Палестине, а — чак штавише — и надалеко ван ње долазили да код храма у Јерусалиму проведу празник Пасхе — вели Јован „бећу и неки Грци. Ови приђоше Филипу који је био из Витсаиде галилејске, те га мољаху говорећи: господине, желимо да видимо Исуса“ (Јован 12:20—21).

У Еванђељима се Галилеја назива „многобожачком“ покрајином. У еванђелско доба, за време Спаситељеве земаљске мисије, Грка је тамо било много више него Јевреја. Јеврејска места су била следећа: Тиверијада, Хоразин, Назарет, Кана, Наин, Кафарнаум и Витсаида. Но и у тим местима, претежно јеврејским, било је и грчког становништва. Отуда су ови Грци, вероватно, били суседи апостолске браће Филипа и Натанаила. Пошто су и они ишли са јеврејским суседима на Пасху у Јерусалим, вероватно су и они припадали кругу нејевреја који су често присуствовали молитвеним скуповима у месним синагогама. Нови завет (Дела апостолска и Посланице) на много места то потврђују. На пример: у Антиохији писидијској Апостол Павле у синаоги овако ослвљава слушаоце: „Браћо, синови Авраамова рода и ви богобојазни међу њима“ (Д. ап. 13:16). На крају Павлове беседе читамо како „многобожци слушајући ово радоваху се и слављаху реч Господњу, те повероваше сви који су били одређени за живот вечни“ (Д. ап. 13:48).

У граду Икониуму, по казивању Светога апостола Луке, Павле и Варнава „уђоше заједно у јудејску синагогу и одржаше говор, тако да је поверовало мноштво Јудеја и Грка“ (Д. ап. 14 : 1).

Елем, ови Грци мора да су били из тога круга који су радо слушали читање из пророчких књига Старога завета и са Јеврејима заједно певали псалме. Обоје, и пророци и псалми, наговештавали су долазак Христа (Месије), који се и десио баш у томе њиховом веку! Они су слушали шта је Исус учинио у суседној Кани, шта је учинио у Наину, шта је говорио на узбрдици на северној обали Тиверијадског језера; чули су како Исуса његови назаретски мештани хтедоше са брда да баце доле зато што је уместо икаквог другог коментара изјавио, да се пророштво Исаијино, из главе 58 и 61, испунило на њему, његовим доласком у наш овоземаљски свет.

Чули су — иако не сви — како је нахранио пет хиљада народа са пет хлебова и две рибе, да је ходао по бурним таласима њиховог језера и зауставио бурну својом моћном речи. И сада, ето, желе да га виде, да му буду претстављени! „Ми — рекоше — желимо да видимо Исуса“. То беше тада, за Христовог земаљског живота.

Ако се вратимо у наше време, у нашу савремену стварност, морамо се запитати: ако нама дође неверник и пита како би он могао да се упозна са нашим Господом Исусом, шта би наш одговор био? И, да ли би радознали странац био задовољан нашим одговором, нашом реакцијом на његов захтев?

Разуме се, после Вазнесења Христовог телом у небо, нико не може да физички покаже Исуса и да каже: „Ево, то је он!“ Али, ми би морали бити спремни и способни да покажемо Исусов утицај на нас који се зове хришћанима, то јест следбеницима Христа.

Судије, чланови Синедриона, у оно време по Васкрсу, у одговорима Петра и Јована, кад су их били извели преда се да им суде што су проповедали да је Исус из Назарета — онај кога су они дали распети — уствари Месија који је из мртвих васкрсао и још четрдесет дана с њима био пре него што се вазнео на небо видели Исусов утицај.

Овако о томе вели Свети апостол Лука:

„А кад присутни [судије] видеше Петрову и Јованову слободу и приметеше да су то нешколовани и обични људи (аграмати исин ке идиоте), чудили су се; препознали су их — да су били са Исусом“ (Д. ап. 4 : 13—14).

Бити са Христом значи постати друкчијим. Ако људи не буду могли да примете да је сваки од нас „био са Исусом“, да су наше цркве пуне Исуса, да су наши домови „са Христом“, да нашу децу упознајемо са Христом, да се у нашим мишљењима, нашим ставовима, у нашем понашању, у нашем опхођењу са људима — когод они били — онда смо ми само по имену хришћани. Наше хришћанство је само номинално, не стварно. Мора да буде приметна и очевидна разлика у схватању, вери, понашању и мерилима вредности између хришћанина — верника и оних који Христа не познају и не примају, били крштени или не.

Та разлика је била главна покретна сила која је у кратком периоду од двадесет година пренела пламен хришћанске вере од Јерусалима до Рима! Хришћани су били друкчији од многобожаца, њихових суседа. Како друкчији? Ево, једног документарног описа од стране једног хришћанског апологете (браниоца вере) из половине II века, атинског филозофа Аристида. Пошто је са ванредном јасноћом изнео бесмисао и глупост многобоштва — а Император је био понтифекс максимус, тј. „врховни првоосвештеник“ те исте вере — Аристид описује карактер хришћана, и како се они својим животом уздижу изнад своје многобожачке, паганске средине. Он вели: „Они хришћани су ти који су пре свију других народа на земљи нашли истину: јер они знају Бога као створитеља и саздаатеља свег што постоји и не клањају се ни једном другом божанству сем Њега. Његове заповести они имају урезане у срцима својим, и свих њих се држе у очекивању будућег света. Они не чине прељубе, не чине блуде, не сведоче лажно, не варају, не желе туђе, поштују оца и мајку и имају љубав према својим ближњима, суде право, што год не желе себи не чине ни другогме; оне који их вређају они поучавају и чине их поново пријатељима, они су кротки и племенити, удовицу неће мимоићи а да јој не помогну, о сирочад се не огрешују, од сваке незаконите везе и од сваке нечистоте они се клоне, онај који има, дели са оним који нема без роптања, ако виде путника-намерника уведе га под свој кров и радују му се као правоме

брату, јер они се узајамно не називају браћом по телу, већ по духу. Они су готови да за Христа даду животе своје, јер Његове заповести они чврсто држе... Заиста ово је нова врста људи и има нешто божанско у њима“.

Као што по божанском писму „Исус Христос је исти јуче и данас и довека“ (8ерв. 13 : 8), тако исто и квалитет хришћанског живота је исти.

Када странац дође међу нас он ће лако видети Исуса у нашем понашању, мишљењу, чврстости, љубави и побожности. Ако па и не можемо физички показати, можемо показати шта је са нама учинило наше заједничење са Христом у Светој тајни причешћа и осталим Светим тајнама, кроз наше храњење Његовом речју и кроз наше „одгајање у Господњој науци и опомену“ (Еф. 6 : 4).

Пре више година, после посете неколиким богомољачким братствима, описујући утиске са тога пута и сусрета, један римокатолички писац је написао да је видео Исуса у Србији. Није имао потребе ни да пита: „Ја желим да видим Исуса“.

Рајко Обрадовић

Део новооткривене фреске у Благовештењском манастиру код Страгара

Гроб је празан!

Јерусалим се још није био смирио од узнемирења и догађаја који су се у њему збили протеклих дана, а, ево, нова узнемирења и још чуднији догађаји уздрмаће га из темеља и бескрајно збунити. После оног страшнoг догађаја на Голготи, Онај Кога су били разапели на Крсту и за Кога је гроб требало да значи крај заувек, поново се јавио, али сада прослављен. Гроб је био празан а Он је васкрсао трећег дана као што је рекао.

Наде Христових непријатеља, да са Његовом смрћу долази крај његовом делу и (учењу) науци, пропале су заувек.

Гроб је празан. Он је жив. Видели су Га многи, И Пилатова стража је видела Његово васкрсење.

А у први дан недеље, рано изјутра, тек што је сунце изгрејало, три жене су ушле у врт Јосифа Ариматејског и упутиле се гробу у коме је био положен Исус. Са собом су понеле мирисе да помажу тело Његово. У тим јутарњим часовима Јерусалим се

још није био пробудио за свакодневни живот. И у врту Јосифа Ариматејског све је било утонуло у тишину. Само су се чули кораци и шапат трију жена на чијим лицима је била исписана велика жалост и неисказана туга за Распетим. Тих последњих дана оне су много мука претрпеле: Господа су пратиле до Голготе; на Голготи су виделе Његове крсне муке и страдања и жалост је парала њихова срца. Верне у идењу за Божанским Учитељем, верне у страдањима Његовим, верне и после полагања у гроб. бежу купиле мирисе и хитаху да помажу Тело вечно мирсног Спаситеља свог.

Ко ће нам одвалити камен од врата Гроба? — питале су се Марија Магдалина, Марија Јаковљева и Саломија које су тако рано биле дошле на гроб. Стража је навалила тешки камен на врата гроба. Оне немају снаге да га одвале и да уђу у гроб. И када су се приближиле Гробу биле су изненађене: камен је био одваљен. Ушле су унутра и одједном их је обузео страх и ужас видевши празан гроб и младића где седи с десне стране у белим хаљинама: „Не плашите се, Исуса тражите Назарећанина распетог; уста, није овде, ево места где Га метнуше” (Мк. 16,6).

Три жене, три одане и верне душе, три искрена срца која су љубила Божанског Учитеља, не остављајући Га сама ни на Крсту, прве су сазнале за догађај Спаситељевог васкрсења. Оне су и прве веснице Христовог васкрсења јер су прве виделе празан гроб. За њима су дошли апостоли и они видеше да је гроб заиста празан. За њима кроз векове, хрлиле су хаџије из целог света да се поклоне Гробу Господњем у коме је лежао Спаситељ света, и видеше да је гроб празан.

Спаситељ је, Својим васкрсењем, победио свет и оне који су Га предавали смрти и гробу, јер је Господ јачи од света. Треба само загледати у далеке векове и видети Његово победоносно присуство у свету. Ово је сакривено од очију Његових непријатеља који после Њега почеше да гоне очевидце и сведоке Његовог васкрсења. Пред судом Пилатовим, много пута, стајао је распети Христос, али васкрсли и прослављени. Упркос

овој борби Он невидљиво пребива у Својој Цркви и у срцима оних који су поверовали и пошли за Њим, а празан Гроб је сведочанство о Његовом тријумфу и о поразу Његових непријатеља.

Добро је, у своје време, саветовао учени фарисеј Гамалил: „Прођите се ових људи и оставите их; јер ако буде од људи овај савет или ово дело, поквариће се. Ако ли је од Бога, не можете га покварити, да се како не нађете као богоборци” (Д. Ап. 5:38—39). Које је људско дело остало? Али, ако је од Бога, узалудна ће бити свака борба.

Кроз свих двадесет векова, кад год се спомене Име Васкрслог, увек су се јављале распре, које су изазивала збунена, сумњом испуњена срца и помрачени разум људи. Колико је пута у току протеклих векова, до наших дана, био извођен пред суд, Он, Светац и Праведник (Д. Ап. 3,14) пред преторијама Пилатоваца, који перу руке да тобож немају кривице за Његову крв.

Учени књижевници и чувари закона и предања поново сакупљају „кривице” против Васкрслог Господа. Опет суд књижевника и фарисеја спрема пресуду, а Ирод и Пилат се поново мире. У новом гробу треба да се сахрани и иструне вера у Васкрслога. А изнад Његовог гроба наваљује се тешко камење разних епоха и свим средствима се обезбеђује гроб. Али невидљива Рука диже камење кроз векове и одбацује га. Гроб остаје празан јер Христос увек васкрсава. Борба с Богом је узалудна јер Бог свакад побеђује.

Борба против Васкрслог сада је тежа. Он је свуда присутан. Одавна је прешао границе мале палестинске државе; прешао је националне, друштвене и културне преграде свих народа и времена. Данас, Он стоји у центру историје рода људског на коју је ставио свој неизбрисиви печат на животним токовима целог човечанства, свима нараштајима поручује: „Без Мене не можете чинити ништа” (Јов. 15,5), јер Ја сам ваша снага, ваша моћ, ваша радост, ваш Бог и Господ.

о. Д. М. С.

ТЕШКО И ТЕЖЕ

Тешко је с Тобом, Исусе мили,
Тешко је ходит стазом узаном,
Тешка је круна венац трнови
Тешко је носит крст на Голготу —
Тешко је с Тобом, теже без Тебе,
Ко није с Тобом, тај губи себе.

Тешко је бити без суда суђен,
Тешко од људи бити поплуван,
Тешко за косу и браду чупан,
Тешко је невин трпет шамаре —
Тешко је с Тобом, теже без Тебе,
Ко није с Тобом, тај губи себе.

Тешко је бити на крсту распет,
Грчеве трпет, боле сносити,
И још у смрти с најгорим бити:
Са разбојника обешена два —
Тешко је с Тобом, теже без Тебе,
Ко није с Тобом, тај губи себе.

Али кад чусмо да си васкрсао
И смрт и пакао смрћу уништио,
Тад бреме наше нема тежине
Нити крст тешки има горчине —
Тад с Тобом лако, лако без бола,
Лако је носити крст апостола.

М. Т.

Педесетница

— празник Цркве

Педесетница је празнични дан Цркве, јер тог „последњег и великог дана“ она слави силазак Светога Духа, Утешитеља, који је, у истини, Њен живот. Свети Дух, који је почивао на апостолима, борави свагда у Цркви, испуњавајући сваку њену акцију, све њене тајне и молитве, обнављајући сваку душу која у Светој тајни крштења долази у Цркву.

Циљ црквених празника је много-струк. Сваке године, Црква опет и опет иде тајанственим путем земаљског живота нашег Спаситеља, путем његовог оваплоћења, служења, чудеса, његове спасоносне смрти, васкрсења и прослављења. Као што се у Светој тајни свхаристије ми не сећамо само последње вечере, већ исто тако нашег учешћа у телу и крви Господња нашега Исуса Христа, које нам је дато као искуство, у свако време изнова, као духовна тајанствена стварност догађаја кога се сећамо. То наше сећање догађаја, и узимања учешћа у њему, је заиста божанско-човечански живот Цркве и у Цркви; то је она радост Цркве која даје циљ нашем земаљском постојању.

За време оне велике и страшне ноћи Страсне седмице, ми смо сахранили себе заједно са Христом да би могли васкрснути са њим. У православној служби Васкрсног јутрења ми смо „одвалили камен са врата гроба“ и ушли смо у неисказану радост Празника над празницима. Само ге ноћи, у току целе године, ми смо објавили стварност доживљаја радости „почетка другог — вечног живота“, „радост Христове победе широм света“, „славу Његовог царства“ које је дошло у сили. Царске двери нису затворене, поклони метанија се не врше, сва читања су стављена у страну, службе за умрле се не врше — „јер ниједан од мртвих није остао у гробу“ — за један моменат сви болови и жалости света су заборављене. Сила греха се не осећа на нама, јер, као да је историја света закључена, а тиме затворен и наш пут у историји, будући да су врата раја већ отворена за нас. Четрдесет дана, према не са истом јачином, ми живимо у радости Васкрса. Црква, за све ово време, даје обележје нарочито присуству васкрслог и прослављеног Господа не певајући млитаву за си-

лазак Светога Духа — „Цару небески...“ Али вечна Пасха ће доћи само са другим доласком Христа. У земаљском животу Цркве, нама је дат само предукус. Нама је дато искуство будуће вечне радости у садашњем времену. Спаситељ је победио свет, али ми ћемо постићи победу у Њему и са Њим.

У Триоду, васкрсни период у црквеној години се завршава празницима Вазнесења и Педесетнице, који нас преносе у једну другу област црквеног живота. Од небеске радости Васкрса ми долазимо нашем земаљском животу, нашем земаљском следовању Христа.

Међутим, на нашим земаљским путевима, ми нисмо остављени сами. Апостоли су се вратили у Јерусалим са Маслишке горе са „великом радошћу“. Радост је била у вези са обећањем Светога Духа (Јован 14:17—19). Његово обећање, Његов нови саста-нак и живот са Христом, испуњен је на Педесетницу. Свети Дух је сишао на апостоле и Црква Новог завета је рођена — Црква, Тело Христово, у коме Христос невидљиво живи, храни нас бесмртном храном, спаја нас везом љубави и остаје са нама све до краја света.

Овај празник Цркве је заиста празник Свете Тројице, јер у њему нам је дата пуноћа откривења Свете Тројице у свету. То је празник Цркве, јер је ово откривење било дато Цркви. Само у Христовој Цркви нам се открива Отац и само Црква сме да се усуди да свемоћног Бога и Створитеља зове „Оче наш“. Само је Црква живо Тело Христово — Тело Сина Божијег. И, на крају, само нам је у Цркви Духом Светим дата пуноћа знања о Богу и заједници са Богом, јер Дух Свети борави у Цркви. Зато је цео живот Цркве једно непрекидно слављење „свете, једносуштаствене и нераздељиве Тројице“, јер нам је Дух Свети открио да је живот вечни у томе“ да познају једнога правога Бога и Исуса Христа, који је и Њега послао.

Вечита стварност, као што је горе описано, откривена је у служби овога дана, једној од најбогатијих служби Православне цркве. Било би немогуће оцртати све песме и молитве и протумачити дубину њиховог значе-

ња. Држимо се њихових главних облика и покушајмо да остваримо њихове нарочите особине.

Две главне теме прожимају целу службу ових дана: у једну руку, то радост поводом доласка Светога Духа, Његово присуство у Цркви о откривање Његове делатности, као и објављивање Свете Тројице. У другу руку, ми ћемо наћи молитву Светоме Духу да дође и борави у свакоме од нас, да нас очисти и доведе у радост и пуноћу празника.

Свеноћно бденије почиње свечаним позивом за слављење: „Педесетницу празнујемо и долазак Духа, и рок обећању и испуњење наде. Колика тајна, како ли велика и часна!“. Долазак Светога Духа откривена је пуноћа Цркве. „Све дарива Дух Свети: точи пророчанства, поставља свештенике, неуче научи мудрости, у рибарима показуа богослове, скупља сав сабор црквени“. Стихире на „Господи возвах“ завршавају се стихиром византијског цара Лава Мудрог (X век): „Ходите, народи, поклонимо се трипостасному Божанству“. У овој стихири је православно учење о Светој Тројици стално утврђено.

У три читања из Старог завета (Бројеви 11:16—17; 24—29; Јоил 2:23—32 и Језекиљ 36:24—28) ми слушамо старозаветна пророштва која се односе на Светога Духа. Ми смо научили да је старозаветна црква очекивала дан када ће Господ „излити од Духа свога на свако тело“, дан када ће све људе начинити пророцима, због чега је свет и био створен и то је оно очекивање које је испунио Нови завет.

У стихирама на „стиховње“ је наглашено да свет није разумео тајну Педесетнице и да неучи људи нису знали „силу Светога Духа који би, Господе, у апостолима. Зато када променише језике, држаху их да су пијани“. Црква није од овога света, зато ће Црква за оне изван ње бити увек „стена саблазни Јудејима, а лудост Грцима“. Сада, по први пут од Велике суботе, ми чујемо молитву која се непрестано понавља и са којом почиње свака служба „Царе небески, Утешитељу, Душе истине... доби и усли се у нас...“ Цео црквени живот је тако рећи једно призивање Светога Духа, тежња за стицањем Њега (Серафим Саровски).

Радост и свечаност празника расте у току јутарњег богослужења, на сједалницама, после катизми, јер се радосна потврда да „најве светлост Утешитељева и просветли свет“, двапут понавља. Полијелеј, кађење цркве, која је осветљена многим кандилима, прокимен и читање Еванђеља,

увек чини врхунац службе — њен свечан и радостан моменат.

У Еванђељу дана, Јован 20:19—23, празник се претставља као празник Цркве, која је божанске природе, њеног ауторитета и силе у свету. Спаситељ, пошто је дао мир апостолима, послао им је Духа Светог, као што је и Он био послан од Оца. „Рекавши то надахну их и рече им: примите Духа Светог. Којима опростите грехе-опраштају им се; којима задржите — задржани су“. И опет молитва „Цару небески“ — наш одговор на божанске дарове. У наставку су отпевана два канона у коме су опет и опет изражени смисао и радост празника, сваки пут са новим нагласком, са новом љубављу и благодарношћу.

Бденије се завршава једном дивном, снажном и изражајном стихиром на „хвалите“, која као да дозива опет „силни ветар“ у којем је сишао Свети Дух“ у Давидову граду“, страшна тајна овога догађаја, ове бује која је обновила свет.

У антифонима литургије објављена је свеопштост апостолске проповеди, која је била осветљена Духом Светим, васељенским значењем празника, освећеном целог света од стране Светог Духа и утехом која долази: „Нека ти Господ да по твом срцу...“

Посебно обележје литургије на дан Свете педесетнице је то што се одмах после ње наставља вечерња служба, која се обично зове „молитвом клечања“. Ово вечерње означава прелаз са прве главне теме — радост поводом доласка Светог Духа — на другу тему: молитва да се Свети Дух усели у нас, за Његову помоћ у нашем земаљском животу. Јектенији су додате смерне прозбе“ за народ који овде стоји и чека благодат Светог Духа“, „за укрепење у вршењу онога што је Богу угодно“, „за оне којима је потребна помоћ од Њега“. У стихирама на „Господи

возвах“ опет се понавља хвалитна стихира са бденија (Преславнаја днес...), а у великом прокимену „Који је Бог велик као наш Бог...?“ још једном долази до изражаја пуноћа радости. Али одмах после прокимена, позива се народ на клечање. Ово прво савијање колена (клечање) после Васкрса означава завршетак Господа, чињеницу да Црква сада улази на „узан пут“ борбе и на тешка днешна стицања Светог Духа. Зато у овој првој молитви, ми приносимо Богу наше покајање и умножене молитве за опроштај грехова, а што је први услов за улазак у Царство, у савршену радост.

У другој молитви ми се молимо Светоме Духу за помоћ, да нас Он научи како да се молимо и да идемо правим путем, да нас Он осветљава у мрачним и тешким ноћима нашега живота. И, на крају, у трећој молитви ми се сећамо наших отаца и браће који су преминули и завршили своје земаљско путовање, али који су уједињени са нама у вечној љубави Цркве. Свакој од ових молитава додате су обичне вечерње молитве. Опет почиње ноћ историје света у којој Црква путује.

У овој ноћи непријатељи, чекајући нас, желе да нас преваре: искушењима, читавим бременом греха у нашим немоћима. Радост Васкрса је потпуна и ми опет треба да чекамо зору вечитог дана Христовог царства. Зато се ми и молимо за помоћ и заштити на нашим коленима, да би могли да прођемо ову ноћ и стигнемо до јутра. Међутим, као што знамо нашу слабост, ми исто тако знамо и радост Светог Духа који је дошао, ми знамо да нисмо остали сирочићи.

Отпуст на крају вечерње службе односи се на сведочанство Спаситељево да нисмо сами: „Христос, истинити Бог наш, који је, снисходећи се из Очевог наручја, узео на себе сву човечанску приходу и обожио је, а по-

сле тога опет отишао на небеса и сео са десне стране Бога, Оца, па на своје свете ученике и апостоле послао божанског и Светог Духа... њиме је њих пресветио, а помоћу њих цео свет... „На повечерју тога дана се пева посебан канон Светоме Духу, у којем смо поново искусили празник Његовог доласка и Његовог боравка у Цркви. Значајно је да су сви „прмоси“ канона, узузев првог, узети из божјићног канона. Доласком Светог Духа испуњено је све што је почело онога дана када је Реч постала тело (Јован 1:14). Христос је био рођен, а сада Дух Свети силази као да се Христос враћа к нама, који „јесте и биће“ у Цркви са нама заувек.

Било би немогуће набројати све детаље из службе посвећене празнику Педесетнице, који су измешани у једној савршеној хармонији, помажући нам да осетимо дух Светог Духа. Ова хармонија открива нам се потпуно у литургији, у нашој заједничкој благодарственој служби. Као што смо рекли, празником Педесетнице завршава се Триод и ми улазимо у „обично годишње доба“. Међутим, за Цркву нема обичних дана. Свака недеља има свој циклус, који се завршава својим сопственим малим Васкрсом — Недељом.

Црква увек живи божанско-човечанским животом. Небо и земља, обожанство и испуњење су тајанствено сједињени у Њој. На празник Педесетнице ми украшавамо наше цркве цвећем и зеленим гранчицама, јер је Црква заиста једно увек зелено дрво. Зато у прву недељу после Педесетнице ми славимо успомену на све свете, чија је светост слава Цркве и сведочанство Светог Духа, који је увек присутан у њој. Живот Цркве је једна вечна Педесетница, вечни долазак Светог Духа и „ако је ко жедао, нека дође к Њему и нека пије“.

Протојереј
др Александар Шмеман

Поглед на грузински манастир Ивиرون на Светој Гори

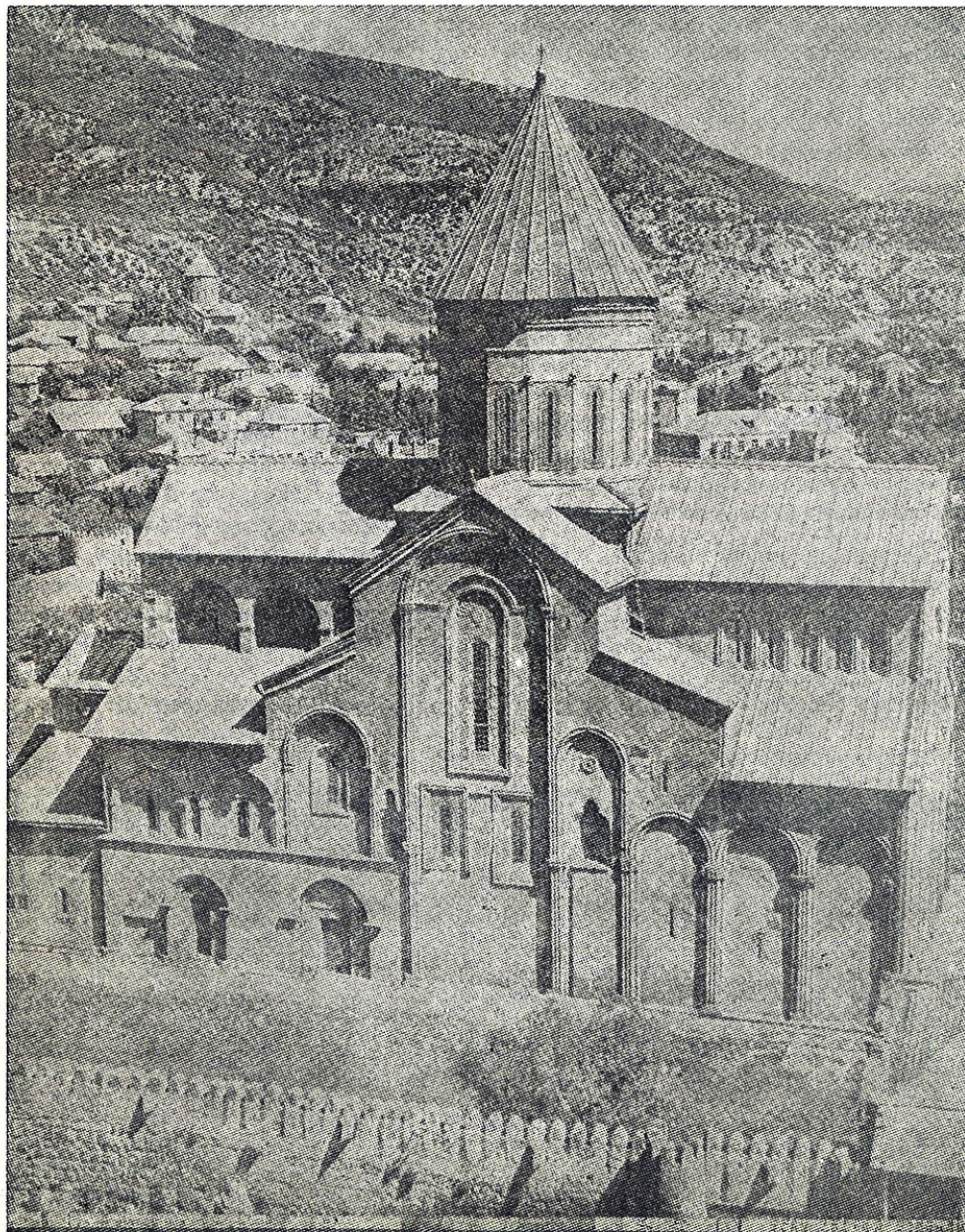

Грузинска православна црква

Велелепни саборни храм Свети — Цховели у Мцхети (20 км северозападно од Тбилисиа) саграђен је између 1010—1029. године и највећа је црквена грађевина Грузије (прибл. 25 × 50 м). Подигнут је на месту где је у IV веку био изграђен први хришћански храм у Грузији, а који је подигла царица Мириана по упутству св. Нине, грузијске просветитељке. Према древном предању из једног од стубова те првобитне цркве истицало је чудотворно миро од кога су болесни оздрављали. С тим предањем у вези је и назив храма: Свети — Цховели, што значи: животворни стуб.

Градитељ храма је Арсукидзе чије се име спомиње у два натписа, на источној и северној фасади храма. Спољашњост грађевине богато је украшена резбом у камену, али је доцнијим оштећењима и приликом обнова фасада и куполе, у XV и у XVII веку, нарушена целовитост вајарског украса. На појединим местима градитељ је смело прибегавао вишебојности, користећи при изградњи камен различитих боја (нпр. на средишњем источном прозору).

Храм Свети — Цховели оставља величанствен и снажан утисак. Веома је поштован као патријарашка саборна црква у древној престоници која је остала и верско средиште Грузије.

На међи Европе и Азије, тамо, где Велики и Мали Кавказ својим врховима надкриљују долину реке Куре и где таласи Црног мора заплускују источну обалу, обалу златних лимунова, поморанци и чаја, налази се земља Грузија. Стара царевина позната у историји на много година пре Христа. имала је тешку али славну прошлост.

Са приманем хришћанства, ова далека земља постала је још познатија у античком свету.

Десило се то врло давно, предање, које и данас живи, забележило је да је још Мајка Божја хтела по Вазнесењу свога Сина и Господа да проповеда спасоносно Еванђеље у Грузији. Њена жеља се остварила у 3. и 4. веку. апостолским радом свете Нине.

Света Нина, родом из Кападокије (најисточније покрајине Мале Азије, између Црног мора на северу и планине Тауруса на југу); била је робака св. великомученика Георгија и јерусалимског патријарха Јувеналија. Као млада девојчица, гоњена вером и љубављу према Христу, желела је да сазна шта се збило са хитоном (халтином) Господа, за који су војници под Крстом бацали коцку, како га не би секли, јер беше из једног дела изаткан (Јн. 19 : 23). Мудра дјева није веровала да би ова светиња могла пропасти, па се распитиваше и сазнаде предање по коме је онај војник отишао у Грузију и собом однео Спаситељев хитон.

Крене света Нина на далек пут и преко Великог Кавказа и Јерменије дође у грузијску престоницу Мцхет. Цар грузијски Миријан као и сав његов народ беху тада још пагани. Међу становницима грузијске престонице било је и нешто Јевреја, који су од својих старих чули шта се све збило у Јерусалиму, па испричаху да су њихови стари купили Спаситељев хитон од оног војника, али, да је хитон сачуван заједно са првосвештениковом сестром, која је поверовала у Христа. Где је хитон покопан не зна се, само се претпоставља да је испод неког кедрa.

Света Нина остаде у Грузији тражећи хитон и својим животом и проповеђу учаше народ Спаситељевој науци. Њеним молитвама дешавала су се чуда после којих цар Миријан затражи од цара Константина и царице Јелене архијереје, свештенике и ђаконе који добоше из Антиохије па крстише цара и његов дом, а затим са св. Нином и целу Грузију просветише св. крштењем. Ускоро по том представи се св. Нина, а Црква је с правом уврсти у ред равних апостолима. Крст начињен од винове лозе,

Његово блаженство
патријарх Грузије
Илија II

ДА ЛИ СТЕ ВЕЋ ЗНАЛИ...

... да се Грузија назива још и Ибе-
рија, Бурџијанија и Георгија?

... да се и Шпанско полуострво зове
Ибериско, а да се и једна од држава
у С.А.Д. зове такође Георгија (енгл.
Џорџија)?

... да су Грузини православни народ
и да их има око 5 милиона?

Грузини (или: Бурџијанци, Картвели,
Ивери) су народ древне културе; чи-
не мешавину медитеранског и пред-
њеазијског варијетета беле расе.
Осим у Грузинској ССР живе и у дру-
гим областима Предњег истока где
су расељавани у време турских осва-
јања током XIX века (има их у Тур-
ској и Ирану, а знатан број живи и у
САД). Основна религија им је хриш-
ћанство, али има и муслимана — су-
нити. Од давнина се баве земљорад-
њом (сматра се да је у Грузији наста-
ла пшеница), виноградарством и ме-
талургијом.

... да је Грузија велика као Босна и
Херцеговина и Црна Гора заједно и
да у њој има 15 епархија и 2500
цркви?

... да је Грузија основала манастир
Ивиرون на Светој Гори?

... да су у Грузији живели апостол
Андреј, св. Јован Златоуст и Максим
Исповедник а да су ова двојица по-
следњих тамо и умрли?

монах Гомалиил

који је св. Нина добила од Богоро-
дице и с њиме обилазећи Грузију про-
поведала Еванђеље, сачуван је у си-
онској цркви данашње грузијске пре-
стонице Тбилисију, а хитон Господњи
богородичиним рукама изаткан, ра-
ди којег се св. Нина и упутила у да-
леки и непознат свет, заиста би про-
нађен испод једног кедрa и од тада
Грузија слави веома свечано 1. окто-
бар као Празник ризе Господње.

Историја Грузинске цркве је од
оног времена уједно и историја гру-
зинског народа.

У 5. веку добила је Грузинска црк-
ва аутономију, а у 7—8. веку и пуну
самосталност од Антиохијске патри-
јаршије. За време цара Вахтанга по-
дигнут је нов велелепни храм на ме-
сту првобитног Мирианиног храма.
У 11—13. веку Грузија је доживела
свој политички и културни процват.
Али, убрзо по том почиње дуг период
туђе владавине: Монгола, Турака,
Персијанаца. У том периоду Грузин-
ска црква је одиграла пресудну улогу

у борби за очување језика и право-
славне вере свога народа. 1801. г. Гру-
зија је ушла у састав царске Русије,
а Грузинска црква је присаједињена
Руској цркви. После револуције у Ру-
сији 1917. г. у Грузији је опет уста-
новљена сопствена патријаршија.
1960. г. отворена је и прва грузинска
богословија. Доласком за патријарха
Илије II 1977. г. Грузинска црква до-
живљава свој препород. Број свеште-
ника се знатно повећао, попуњене су
многе упражњене епархије, издају се
црквене новине, посвећује се пажња
проповеди, на литургијама су углав-
ном присутни млади (70%), оживљава
и монашки живот, израђују се опет
чувене грузијске иконе у металу и
емајлу.

Свакако, овај нови процват Цркве
у Грузији остварује се уз помоћ мо-
литава св. равноапостолне Нине, на
коју се заиста могу применити оне
речи Господње: „Где год се успропо-
веда ово Еванђеље по свету, казаће се
и то шта она учини“ (Мт. 26 : 13).

Од грузијских манастира уграбених у стене највећи је грандиозни
комплекс манастира у Давид-Гаредже који је најстарији (потиче из VI века)
а затим и манастир Вардзиа из XII века (на слици). Овај пештерски
(пећински) манастир основан је за време грузијског цара Георгија III и
царице Тамаре и има на стотине пећинских келија. После великих оштећења
цанас је тешко судити о првобитном спољашњем облику овог ансамбла усе-
ченог у стрме стене, но у грађевинском смислу то је свакако значајан спо-
меник.

ЗНАЧАЈНО ОТКРИЋЕ

Део Страшног суда, новооткривене фреске из 14. века у манастиру Благовештењу

У манастиру Благовештења у Страгарима откривене фреске из XIV века

Манастир Благовештења у Страгарима

На обронцима планине Рудника налази се већи број цркви и манастира са чијом прошлошћу није у довољној мери упозната наша културна и друштвена јавност. Чак и у научним круговима постоје различита мишљења о настанку ових споменика, у првом реду због тога што ни један од њих није потпуно истражен ни проучен. Нешто више светлости у проблеме њиховог оснивања и настанка уметничких дела, која се налазе у овим архитектонским објектима, унела су археолошка и друга истраживања током конзерваторских радова који су извођени у циљу њихове заштите. Међутим, исходи тих истраживања само су делимично решили кључна питања њихове хронологије, а вео тајне још скрива многе истине из њихове прошлости. Нешто потпу-

нија и јаснија сазнања о времену настанка и стилским особеностима фресака данас имамо о црквама: **Св. Борба у Враћевшници**, **Св. Николе у Рамани** и **Д. Шаторњи**. Знатно је неизвесније оснивање цркве **Св. Арханђела у Вољавчи**, а још је мутнија слика о прошлости манастира **Јешевца**, који је у прошлости доста страдао. Негде између основних претпоставки и необразложених теза лебди проблем настанка необично занимљиве цркве **Петковице у селу Страгари**, између Тополе и Крагујевца, чији фрагменти очуваних фресака не дају поуздану основу за сигурнији суд о временској и стилској припадности.

Откако постоји научно интересовање за историју и уметничке садржаје манастира **Благовештења у Страгарима**, стално су истицане претпоставке да је овај споменик старији од **XVIII** века, из којег времена потиче релативно добро очуван живопис.

Тек недавно, када је екипа сликара-конзерватора Републичког завода за заштиту споменика културе из Београда, на челу са **Радоманом Гашићем**, почела да, ради заштите постојећих фресака из **XVIII** столећа, испитује и остало, обелодањени су драгоцени подаци који указују да би **Благовештењски манастирски комплекс** могао бити знатно старији.

Радознали и стрпљиви конзерватори, уклањајући слој безвредних сликаних декорација из предратних година, откривали су готово свакодневно све веће површине првобитних фресака које су прекривале источни зид припрате. Указивале су се потпуно очуване фигуре, неопштећене, без обзира што је преко њих постављен нови малтер на коме су сликане нове декорације. Убрзо се показало да је стари живопис са представом **Страшног суда** (потпуно су очувани **Исус Христос**, **Богородица** и **св. Јован**, затим **грешници** и др.) настао, како стручњаци истичу, крајем **XIV** века. Истраживања су настављена и у наосу где је у доњим зонама зидова откривен истоветан живопис. У питању су доњи делови фигура **св. ратника** и других светитеља. До сада је откривено укупно око **13** квадратних метара фресака врло доброг квалитета и изврсне очуваности.

Радомир Станић

(Преузето из „Политике“, среда, 6. јануар 1982.)

НАШИ ХРАМОВИ

У Смедеревској Паланци

Смештена поред две реке, на плодном земљишту заклоњеном благим подбрћем од јаких карпатских ветрова, са веома плитком водом, што није случај са околним насељима, **Паланка** је имала све услове да се нормално развија. Но баш тај њен положај, на једном од главних путева, у историјским збивањима условљавао је њену величину и насељеност. Час је то било насеље пуно живота, да се после неког времена сведе на неколико кућа.

Ма да нема много писаних докумената о њеном развоју, судећи по нађеним траговима (римски водовод и гробнице), као и по томе што је лежала на једном од главних римских војних путева (виа милитарис), **Паланка** је у време Римске империје била веће насеље.

Први писани документ у коме се помиње **Паланка** је **Повеља** из 1020. године, којом цар **Василије II** осни-

ва **Охридску архиепископију**. У њој се наводи списак епархија које је сачињавају, па се тако у **Београдској** епископији помињу пет градова, међу којима и **Асприн Еклисиан** — **Бела црква**, како је било име **Паланке** све до друге половине **XVI** века. Судећи по овом документу, вероватно да је **Паланка** — **Бела црква** — била веће насеље и значајан верски центар. Било би логично да је постојао и хришћански храм. Но, о томе нема података.

У времену процвата Српске средњовековне државе о **Паланци** нема података. Тек у време десповине помиње се **Паланка** уз **Некудим**, град са **летњиковцем**, који је подигао деспот **Стефан Лазаревић**. Ту је потврђен 1412. године најстарији законик о рударству. Ту је деспот **Бурат Бранковић** издао повељу којом се **Дубровчанима** дозвољава да могу слободно да тргују по деспотовини.

Име Паланка настало је у времену 1560—1566. године по утврђењу од уплетеног коља. Евлија Челебија помиње Паланку као просторно правоугаono насеље у обиму 1.000 корачаји. У утврђењу је видео џамију, житни магацин и караван-сарај. Други путописци помињу да је место имало гробље, црквицу и караван сарај. У турским писаним споменицима Паланка се спомиње још као Ак Килиса, у којој је заноћио 21 јуна 1532. године султан Сулејман на походу на Беч. Затим Ак Кениса, Кленовац, Палотна Јени Паланка, Бела Црква, Велика Паланка.

Доласком Турака, због зулума, почиње расељавање Срба из насеља на ударним путевима. Тако је и са Паланком, која почетком XIX века има само десетак српских кућа. Аустриском окупацијом, после Пожаревачког мира, овај крај потпада под Смедеревски диштрикт. У извештају том диштрикту Јосиф Стојанов (1732) помиње у Паланци „церков стара от ћерпич, бивша турецкаја џамија прежде. Долготоју 12 арш. широтоју 13, изванутар, свод право стоит. Трапеза от камена и Столи такожде, неосвјашчена... Антиминс имјејут покоиног арх. Мојсеја: Литургија до ниње вњеј не поила се. Одежда вњеј от црвеног мусула...

Попови:

Симеон Кузмановић, удов, 45 год. из Метохије.

Петар Нинковић, 30 год. из Срема. Учио у манастиру Прибиној Глави у Срему”.

Поред ових, познат је и свештеник на чијем споменику на паланачком гробљу читамо: „Здје почиваєт свещенојереј Крста рода Ђосића в љето” (1728).

У целом том периоду под Турцима, повремено су подизане и рушене и паљене српске богомоље, у зависности од расположења Турака. Често је протицало и више деценија без цркве, али су преживели становници — Срби будно пазили и чували место где је била црква, да се не оскрнави. Чим се указивала прилика подизана је нова црква од приручног материјала.

4 марта 1805. године у Паланци су се састали изасланици Карађорђа и представници Дахија које је предводио Митрополит Леонтије — Грк, ради склапања мира. У то време је у Паланци било само 7 српских кућа.

После ослобођења од Турака 1829. године подигнута је у Паланци велика црква од брвана. Ктитор је био кнез Милош, чији је главни зограф Јања Молер израдио иконостас 1830.

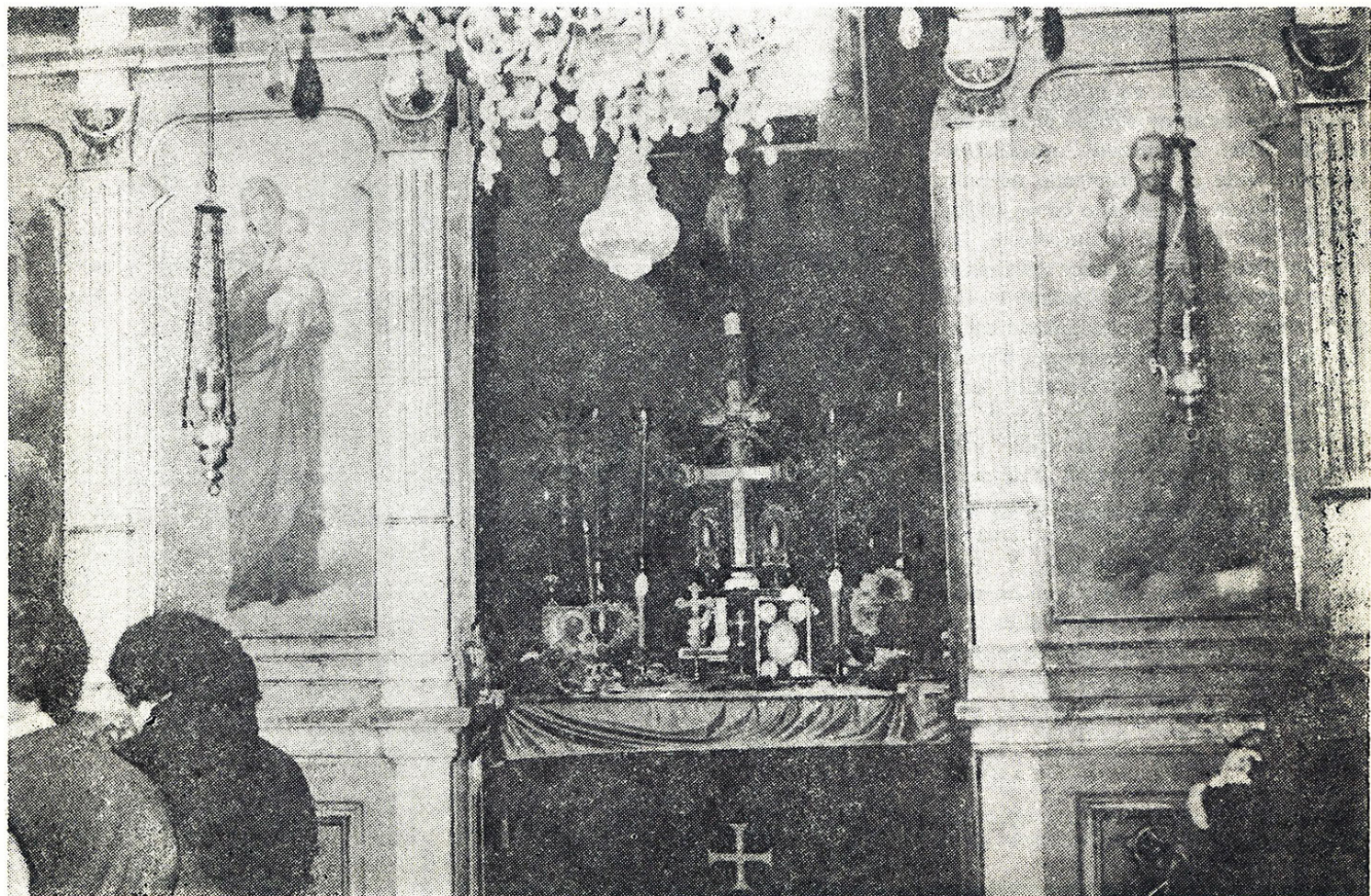
године. Престоне иконе су добро очуване док су иконе у другом реду доста оштећене. Пре десетак година извршена је конзервација спољних зидова од хрстовине.

Црква је првобитно изграђена у центру вароши, али је после зидања нове цркве, 1906. године пренета на гробље, где се и сада налази. У њој се служи два пута годишње: о храмовној слави св. Илији и о Богородичном Покрову.

Према извештају капетана јасеничке капетаније Симе Радојковића из 1832. године, у доњој Јасеници су постојале само три цркве: у Паланци, Селевцу и Церовцу.

После стицања независности, а нарочито када је кроз Паланку прошла пруга Београд—Ниш, њени трговци су се прочули не само у Србији већ и ван њених граница, што је убрзало њен развој и економску моћ. Тако се и осетила потреба да се подигне нова црква која ће на неки начин бити израз не само духовног већ и економског стања.

Први покушај подизања нове цркве јавља се већ 1864. године. Сачуван је докуменат Конзисторије К.но 3375 из 1864. године, који је потписао председник Стева Димитријевић, којим се

препоручује захтев општина Паланачке, Глибовачке, Малопланске и Водичке, које имају сакупљаних 2.000.— дуката, да им се изради план нове цркве чија изградња неће прећи 5.000 дуката. Министарство грађевина је израдило план, образован је и грађевински одбор у који су ушли свештеници: Милисав Божић и Алекса Радовановић, затим Јанићије Борбевић, Танасије Јовановић, Милан Шишковић и др., но од грађења се одустало јер је Глибовац одбио да учествује у градњи.

Најзад, 1894. године општине Паланачка, Глибовачка, Малоаланска и Водичка овлашћују главног тјтора Проку Митровића, сарача из Паланке да може у име цркве да предузме све кораке за почетак радова. Пуномоћје су потписали свештеници Милисав Божић и Живота Хоћић, а за општине: паланчку Стеван Крстић, глибовачку Миленко Стојковић, малоаланску Мијаило Стевановић и водичку Никодије Тодоровић.

Под бр. 5899 од 5 августа 1895. године Духовни суд обавештава Начелника среза јасеничког да је Министар просвете на основу мишљења Министра грађевина одобрио закључени уговор између Црквене општине у Паланци и предузимача Игњата Каргера о грађењу нове паланачке

цркве. По овом уговору извођач радова је за 20.500.— динара био дужан да озида цркву и стави је под кров. Истовремено одобрен је утрошак 25.000.— динара за грађевински материјал.

Црква је довршена тек 1902. године, јер је дошло до сукоба између црквеног одбора и нове општинске управе, која је узурпирала право црквеног грађевинског одбора. После двогодишње преписке и препуцавања преко среског и окружног начелства, спор је решен 1897. године одлуком Окружног начелства „да се председник општине паланачке неумесно умешао у послове око градње цркве”.

Поред наведене суме од 45.500.— динара, из докумената Архива Србије познато је да је тражено накнадно одобрење за утрошак нових 100 000.— динара за завршне радове.

1901. године радове је обишао Митрополит Србије Инокентије и том приликом осветио цркву у Голобоку, а обишао цркве у Азањи, Баничини, Кусатку, Ратарима и Церовцу.

Радови на декорацији цркве и изradi иконостаса поверени су познатом сликару реалисти Стеви Тодоровићу. На ово је вероватно утицао таст сликарев Матија Бан, познати књижевник, који је често боравио у Паланци. Иконостас има 41 икону и

већину је урадио Стева Тодоровић. На њему је четири реда икона рабених на платну и причвршћених на дрвену подлогу. Поред иконостаса постоје и велике зидне уљане композиције: „Крунисање Стевана Првовенчаног” и на таваници „Сава мири заваћену браћу”, које изазивају пажњу стручњака. У певницама су композиције „Пијета” и „Каменовање арх. Ђакана Стефана”.

Црква је једнобродна у облику латинског крста чије су бочне стране певнице дубоке 4,75 м. Црква је дуга нешто преко 30 метара, пун обим износи 91 мет. Висина износи 17,50 м, са звоником од 40 м. Поред звоника црква има три октагонална кубета у једној линији. Портали су од камена са мањим розетнама.

О њеном освећењу Весник Српске цркве — 1902. г. пише „На Преобрежење свечано је освећена нова црква у Паланци. Освећење је извршио седи поглавар Српске цркве Господин Инокентије уз садејство митрофора архимандрита Кирила и многобројнога свештенства, Црква је била препуна побожног света...”

Црква у Паланци је веома лепа архитектонски и види се ма са које се стране прилазило Паланци.

Протојереј
Миодраг С. Бошњак

†

Монахиња Глафира НАМЕСНИЦА МАНАСТИРА БЛАГОВЕШТЕЊА РУДНИЧКОГ

После дуге и тешке болести упокојила се у Господу монахиња Глафира, намесница ман. Благовештења код Страгара.

Монахиња Глафира је рођена 1922. у Селевцу код Смед. Паланке од врло побожних родитеља оца Богосава и мајке Крстине. На крштењу је добила име Драгиња.

Своје верско васпитање и љубав према Богу мала Драгиња је добила у родитељском дому, а љубав према монаштву од своје тетке монахиње Херувиме.

Док су се момци и девојке питоме Шумадије китиле цвећем, одлазећи на играчке и саборе, мала Драгиња, девојчица од 13 година, одлази у манастир св. Димитрија у Дивљане код Беле Паланке, да собом окити и стане у венац женског монаштва, као најдивнији цвет свога питомог краја.

Због сиромашног стања, и због превеликог броја монахиња (око 70), исушеница Драгиња заједно са тадашњом игуманијом Диодором и монахињама Херувимом и Михаилом (садашњом игум. благовештењском) 1938. године прелази у манастир Св. Пречисте код Кичева (Македонија). Идуће 1939. замонашена је у расу добивши име Агафија.

Тешке ратне године проводи у овом манастиру, а по свршетку рата, са игуманијом Диодором, садашњом игум. Михаилом и још 17 сестара, долази у запустели и ратом спаљени

манастир Благовештење код Страгара, где их је чекао велики и тежак рад на обнови и мукотрпан живот.

У Благовештењу је 1958. замонашена у малу схиму са именом Глафира.

Пре десет година мати Глафира је понела још тежи животни крст када је оболела од рака. Више од девет година она се борила са опаком болешћу молећи се Господу да истраје у ношењу свога крста. И само њена јака вера дала јој је снаге да издржи пет операција, и да, својом храброшћу, задиви ове оне који су је лечили и познавали. Никада није испољавала ничим да у себи носи веома тешку болест, а које је била дубоко свесна. Зато је била пример млађим сестрама у истрајности, молитви и монашком подвигу. Сестрама је помагала у свему не обазирјући се на своје физичко здравље, а својој игуманији Михаили главна сарадница.

Задњих месец дана провела је у постели из које више није могла устати. До краја је остала свесна и никоме се није потужила, иако је имала неподношљиве болове. Пред смрт примала је свакодневно св. Тајну Причешћа, и тако припремљена, оставила је овај свет и пошла у сусрет Господу, Женику своме, коме је своју младост и цео свој живот посветила.

Упокојила се у Господу дана 30. јануара.

Опело над мати Глафиром лично је извршио Преосвећени Владика Савва уз саслужење 13 свештеника и ђакон. Дирљив је био говор Преосвећеног Владике који је мати Глафиру и у болести посетио.

Ожалошћена од свих, а највише од своје игуманије и сестара, мати Глафира је 1. фебруара сахрањена на манастирском монашком гробљу, где ће њено уморно тело почивати до свршетка васкрсења.

Нека јој Господ подари венац славе неувеле у Царству Своем.

Страница за младе

ХРИСТОВЕ ОЧИ

Неки их сликају плаве, неки смеђе, али ма ко да их покуша представити на платну, не може до краја дочарати њихову дубину, њихову очинску благод. Чини ми се да је кичицом немогуће изразити суштину та два ока, и да се такав сликар још није појавио, и да се неће ни појавити.

Било би то, од прилике, као када бисмо покушали дефинисати појмове као: бескрајност, савршенство, вечност, а то је нашим земаљским, па вероватно и космичким мерама немогуће, јер Божију суштину нико не позна, а управо је Она уткала фрагмент себе у Христове очи и зато се њихов поглед може осетити само као прекрасна топлина која нас испуњава у часу молитве.

Тај надземаљски осећај обично је плод праве и искрене молитве, молитве за коју често нису потребне никакве речи, јер се у том трену човечја душа уздиже на степен анђелске. Ма колико грешни били, ако нам је молитва искрена и топла, а вера непоколебљива и јака осетићемо тада ту топлину и постаћемо ближи Богу. У тим тренуцима блискости довољно Му је рећи само: Оче! Како је то велика награда, како ли је то неизмерна надокнада за све увреде и понижења које примамо за те очи. Има ли веће? Стварно има ли веће награде за нас тако ситне и незнатне у целом свемиру, него се Богу обратити са Оче?

Онај који је сам закон свега створеног даје нам да га зовемо само: Оче. Да ли смо икада размишљали о томе и да ли смо били свесни те, такорећи, привилегије, коју нам је дао небески архитекта, или смо ту реч само механички изговарали те је њена суштина остала неоткривена?

Ако јесмо, погледајмо Христове очи и осетићемо како нас уму нашем патуљастом тајни пориви подстичу, и наша уста мицањем одају реч која нас у ствари и чини онима што јесмо: децом Божијом, за коју је Он сва страдања поднео, а ми му тако често захваљујемо само пребацивањима што нам није дао ово или оно.

С. Ч.

БЕЛЕШКА УЗ ЧЛАНАК

НАШИ ХРАМОВИ У СМЕДЕРЕВСКОЈ ПАЛАНЦИ

Пошто архива цркве паланачке не постоји, јер је уништена у току првог светског рата послужио сам се следећим материјалом:

1. Зборник историског музеја Србије — Др. Олга Зиројевић, Цариградски друм од Београда до Софије 1459—1683 г.
2. Насеља и порекло становништва СКА књ. XIII 1923 г.

3. Глас СКА бр. 153.
4. Др. Бранко Перунчић: Смедеревска Паланка и околина — Београд 1980 г.
5. Воја Новаковић: Паланка кроз векове — Паланка 1970 г.
6. Весник Српске цркве 1902 г.
7. Православна српска црква у краљевини Србији — Београд 1895 г.
8. Споменик СКА XLII стр. 113.

„ШТО ЧУСМО, ШТО ВИДЕСМО ОЧИМА СВОЈИМ, ШТО ПОСМАТРАСМО И ШТО НАШЕ РУКЕ ОПИПАШЕ... ТО И ВАМА ОБЈАВЉУЈЕМО“
(I Јованова, 1, 1—2)

Ето каква је апостолска проповед. Ето најјаснијих уверења о чињеници ВАСКРСЕЊА ХРИСТОВОГ.

Апостоли не говоре као светски мудраци, нити философи, а најмање као теоретичари, који стварају претпоставке о нечему, да би касније то евентуално и пронашли. Апостоли говоре о стварима које они нису тражили, но које су њих неочекивано окружиле, о факту, кога они нису нашли него који је њих, такорећи, изненада нашао. Они се нису бавили духовним истраживањима, нити су изучавали психологију. Њихово занимање је било — риболов. И кад су ловили рибу њима се јавио Богочовек Христос и опрезно и лагано их почео уводити у једно ново занимање, у службу Себи. Они му нису одмах веровали, него су још опрезније, са страхом, недоумицом и колебањем прилазили Њему и распознавали Њега, док много пута очима својим не видеше безбројна чуда Његова, док својим ушима не чуше проповед Његову. Њихов доживљај је надприродан, али је њихов начин распознавања потпуно природан и позитивно-научан. Ниједан модерни научник не би се могао послужити позитивнијим методом у упознавању Христа. Апостоли су гледали, да они су гледали васкрслог Господа пуних 40 дана, с Њим су ишли, с Њим разговарали, с Њим јели. Они су лично и из прве руке имали хиљаде доказа, којима су сазнали и утврдили један крупан факат, наиме: да је Христос Богочовек, Син Бога Живога, човекољубиви Спаситељ људи и свесилни Судија живих и мртвих.

О Господе васкрсли, утврди нас у вери и ревности Твојих светих апостола. Теби слава и хвала у све векове. Амин.

ХРИСТОС ВАСКРСЕ — ВАИСТИНУ ВАСКРСЕ!

Радост васкршњег јутра позива нас и ове године, драга наша децо и омладино, да из све душе објавимо свету Истину и Радост Васкрсења Христовог. Истину не од јуче, већ Истину и ЧИЊЕНИЦУ на којој почива (читав) свет ево већ скоро 2000 година.

Нека наше речи буду само: Господ мој и Бог мој (Јн. 20, 28).

Када је апостол Тома опипао ране Господа Исуса он је узвикнуо: Господ мој и Бог мој!

Кад је Марија Магдалена чула глас Васкрслог она је у души узвикнула: Господ мој и Бог мој!

Када је Савле видео светлост и чуо речи Васкрслог, он је признао: Господ мој и Бог мој!

Кад су се ругачи ругали војскама испосника и питали их, ко је тај ради кога они налажу на себе тежак подвиг, сви су имали један одговор: Гос-

под мој и Бог мој! Неки Га видеше и рекоше: Господ мој и Бог мој! Неки Га само чуше и рекоше: Господ мој и Бог мој! Неки Га опазише у историји и судбама народа и рекоше: Господ мој и Бог мој! Неки осетише присуство Његово у животу своје и узвикнуше: Господ мој и Бог мој! А неки само чуше о Њему и повероваше и узвикнуше: Господ мој и Бог мој!

Узвикнимо и сви ми од свет срца, ма како да смо дошли до познања Њега, или до сазнања о Њему: ГОСПОД МОЈ И БОГ МОЈ!

Ускршња прича

Морско јаје

Е чудног весеља за малог Марка, кад му баба Бурђија обећа, да ће му за Васкрс од својих перлинки кокоши) дати морско јаје.

Морско јаје!

И Марку пред очима наједном блесну та васкршња слика. — Гомила деце излази из цркве озарена јутарњим руменилом неба. Свако дете држи у руци по једно обојено ускршње јаје и туцка га о зубе; окушавају се тучков и настоје туцање. Марко носи... једно, два, три и — пуна капа шарених јаја.

И Марко је сваки дан пребројавао остатак дана до Васкрса. Нека неодољива драж пунила му срце и душу, да често пута ни вечерати није могао. Легао је рано само да што пре нови осване. Тако ће једног јутра и светло Васкрсење осванути.

И једнога дана праскозорја загрмеше у црквеној порти прангије.

Христос васкрсе!

Ваистину васкрсе! — чују се весели поздрави на све стране.

Васкршња звона славе Онога, који је васкрсао из мртвих.

Исток руди и големе прегршти кр-
вавих ружа баца на пут куда ће вас-
кршње сунце да прохода и поздра-
ви све оне који се надају и верују
у живот.

Птичја јата у зеленом пролиста-
лом гају удесила свечано хорова.

И природа и људи утонули у све-
чан тренутак, који нас Богом и ис-
тином спаја.

У свечаном оделу и људи и деца.

Ено, тамо, једна група дечака у
великој граји.

Туцају се ускршним јајима.

Марко је ту с морским јајетом у
руци.

Обојено угастом бојом, али се пе-
ге на дају сакрити.

Пиргаво, морско! — Вичу деца.
Нећемо се туцати с Марком.

— Жива ми мати, кокошије! ви-
че Марко, и мучно му би што се та-
ко тешко закле.

Неки му повероваше и изгубише.

— Ето видими да је морско, срам
те било, што се кунеш? — и потера-
ше га из друштва.

Марко упаде у још једну гомилу
деце па и тамо, кунући се свачим,
односе пар јаја.

Тако још на два три места и оте-
гоше му се цепови од освојених ус-
кршњих јаја.

На крају, однесе јаја и једноме
сирочету које оста плачући.

И Марко побе кући, да поздрави
мајку ускршњим поздравом и пока-
же добитак.

Али да. Нешто га запече у прси-
ма.

— Зар је то оно весеље, које сам
ја очекивао? Како сам ја та јаја од-
нео? На превару, лажући, варајући
и криво се кунући. Нисам лепо ра-
дио. — Дође му, да заплаче.

Таман пред кућом, кад чује нечији глас:

— Лако је Марку пунити цепове с морским јајетом.

Марку се зајапурише образи, хтеде да зове, да побаци јаја, али већ беше пред кућом и сеја викну:

— Брже Марко, мајка је болесна.

Марку се смрче.

Не зна како је улетео у кућу и кад се пре нађе пред мајчином постелом.

Мајка је била у јакој грозници.

Марко јој је заливао лице крупним сузама.

— Ја сам крив, мајко. Бог ме покарао. С ким сам се год потуцао, клео сам се да је ово морско јаје кокошије... Па сам се и мајком заклињао... и Марко паде у дуги тешки плач.

Мајка га помилова слабом руком и рече:

— Хтела сам ти, сине, одмах рећи да се прођеш морског јајета. Знала сам на какво ћеш све искушење с њим доћи.

— Кајем се мајко.

— И кај се, Бог то воли, а Бог ће и мени доћи.

— Да поклоним ова јаја сиротој баба Перси?

— Поклони сине и од нас јој још однеси мяса и хлеба, а морско јаје поједи и тиме му се освети.

Кад се Марко вратио од баба Персе, тек је сада осетио радост у срцу. Све је у њему певало, све му се веселило. Сад је тек осетио радост светлога празника.

Ускићен је дошао кући и кликнуо:

— Христос васкрсе, мајко!

— Ваистину, сине!

Мајко га дарива шареним кокошијим јајетом, па се он с првим дететом што га виде, потуца и изгуби.

— Алал ти било! Баш ми је мило што си га добио! — рече Марко искрено.

— Жао ти ваљда? — рече друг, не познавајући осећања Маркова.

— Не, већ онако нешто... ето, мило ми је.

Увече мајци би лакше, и кад виде баба Бурђију исприча јој догађај о морском јајету.

Исаије Митровић

„Ако Господ хтедне...“

РАСПОРЕД БОГОСЛУЖЕЊА У
КРАГУЈЕВЦУ
У ТОКУ СТРАСНЕ И СВЕТЛЕ
СЕДМИЦЕ

15. априла — ВЕЛ. ЧЕТВРТАК

БДЕНИЈЕ

У Саборној цркви у 6,00 по подне
У Старој цркви у 5,30 по подне

16. априла — ВЕЛ. ПЕТАК

ЦАРСКИ ЧАСОВИ

У Саборној цркви у 7,30 часова ујутро
У Старој цркви у 7,00 часова ујутро

ВЕЧЕРЊЕ ИЗНОШЕЊЕ ПЛАШТАНИЦЕ

У Саборној цркви у 3,00 часа после подне

У Старој цркви у 3,00 часа после подне

ОПЕЛО ХРИСТОВО — СТАТИЈЕ

У Старој цркви у 7,00 часова увече
У Саборној цркви у 9,00 часова увече

17. априла — ВЕЛ. СУБОТА

ЛИТУРГИЈА Св. ВАСИЛИЈА ВЕЛИКОГ

У Саборној цркви у 9,00 часова изјутра

У Старој цркви у 7,00 часова изјутра

18. априла — ВАСКРСЕЊЕ

ВАСКРСЕЊЕ — јутрење

У Саборној цркви у поноћ (12.00)
У Старој цркви у 3.00 изјутра, а у наставку прва литургија

ЛИТУРГИЈА

У Саборној цркви архијерејска литургија у 9 часова изјутра

У Старој цркви друга литургија у 8,30 часова

ПАСХАЛНО ВЕЧЕРЊЕ са читањем Еванђеља на разним језицима

У Саборној цркви у 5,00 часова после подне

У Старој цркви у 5,00 часова после подне

22. априла — СВЕТЛИ ЧЕТВРТАК — ОСВЕЋЕЊЕ НОВОГ ЕПАРХИЈСКОГ ЦЕНТРА

У Сабоној цркви архијерејска литургија почиње у 9,00 часова пре подне. Служе Преосвећена господа архијереји: жички СТЕФАН и шумадијски САВА. После литургије освећење Центра.

2. маја — НЕДЕЉА МОРОНОСИЦА — СЛАВА ГРОБЉАНСКЕ ЦРКВЕ

Архијерејска литургија у 9,00 часова

6. маја — БУРБЕВДАН

У Саборној цркви архијерејска литургија у 9,00 часова

16. маја — НЕДЕЉА О САМАРЈАНЦИ

Архијерјска литургија у Смедеревској Паланци у 9,00 часова. Пева Свештенички хор Шумадијске епархије.

Каленић ГОДИНА IV
21. (3/1982.)

издаје Српска православна епархија шумадијска.

Издаје шест пута годишње

Уређује одбор. Главни и одговорни уредник:

Драгослав Степковић

Уредништво и администрација:
„Каленић“, Маршала Тита 67,
34000 Крагујевац
Телефон: 034/26-42

Текући рачун: „Каленић“
издавачка установа Епархије
шумадијске. Број жиро-рачуна
61700-620-16-80691-14-62-00684-1
Југобанка — Крагујевац

Штампа: РО „Сава Мухић“,
Земун, Маршала Тита 46—48

Тираж 9000 примерака

Цена: 10,00.— д. по примерку

Годишња претплата 60,00.— д. а за иностранство: 12 америчких долара

